

Otteita kauppias Vilho Mäilän kirjoituksesta Konginkankaan historiaa,
-Mäilän kirjoituksia on julkaistu Sampo-lehdessä 1950-luvulla

Vilho Mäilä, s.15.10.1893 - k.16.12.1960
-piti Liimattalassa kauppaa

Kongintaival

Vuosisatojen aikana on Kongintaipaleen kautta kulkeneet Ruotsi-Suomen sotilaat Korsholman linnasta Olavinlinnaan. Ison vihan aikana vv. 1714-15 venäläinen sotaväki vartioi Konginkankaan kannaksella ja etuvartio oli Rautalammin Istunmäellä, jonka talot poltettiin, kun venäläisen lähetin-esikuntaan Soskon taloon matkatessa - soutajana ollut Varismäen isäntä hukutti Keiteleellä. Vartioiminen oli silloin venäläisille tärkeää, Olavinlinna oli nim. suomalaisilla.

Veneen vetokonki oli kannaksen yli poikittain. Nytkin vielä elää Hongan poika Juho Hiironen, joka on nähnyt tuon "kongin". Samoin siitä kertoi tarkoin Nakkalan poika Aug. Hytönen, joka oli itse ollut siitä veneitä vetämässä. Konki tuli Pyyrinlahden pohjukasta Jokelan pihaan, haarautui siinä kahtaalle, vanhan kuntalan pihan kohdalta Uotilan vieritse ja toisaalla Jokelan riihen yläpuolitse Hautalan sivu mentäväksi. Toiset talot käytti ja kunnosti toista haaraa, toiset taas toista. Niinpä Hiironen sanoo isoisänsä Hongan ukon käyttäneen Uotilan kautta menevää.

Pyydän näin tarkoin selostaa tuon kongin, kun Konginkankaan nimen synty on tahdottu tehdä epävarmaksi ja vaikeaselitteiseksi. Kunnan vaakunaan ei kelpuutettu tätä veneenvetoa. Mutta kyllä historian tapahtumat on otettava muuttamattomina - näin Konginkankaallakin. Pyydän tässä kohtaa ehdottaa, että nyt kun museo alkaa olla todellisuus, että veneenveto rautalevyyn muovattuna asetettaisiin museon katolle kiinnitettynä tulevien sukupolvien nähtäväksi. Se on asutushistoriallinen muisto.

Varsinainen asutus pohjautuu rajamääritelmiseen eräkaudelta. Niinpä Pyyrinlahden jakokunta on Pälkäneen entinen erälohko, joka ulottuu Vesannolle ja sieltä poikki Keiteleen Viitasaarelle. Pyyri on muinaisrunossa "Sotapurttia soutuessa-pyyrit välkkyi auringossa"(airot hangoista ylöspäin). Kalanimen jakokunta on taas yhdessä Niinilahden kanssa ollut Patasjoen erälohkona.

Konginkankaan kannaksen pohjoispuolen Iisjoen suulle asti omistivat pälkäneläiset myöskin. Kirjoituksessani "Muhlu Pälkäneeltä" kerroin ikivanhan rajapaikan olleen Liimattalan Rimpissä.

Esittelen 9 kantatilaa, jotka muodostivat Konginkankaan kunnan. Vanhimmat on Kalaniemen kylässä Hakola, Kajamaa, Räihä ja Soskonniemi. Nämä maksoivat jo v. 1571 Elsfborgin lunnaita ja niiden omaisuuden määrät näkyy säilyneessä veroluettelossa. Talot ovat olleet useiden aateliherrojen läänityksinä, kuuluneet Kirkniemen kartanoon Lohjalta pitemmän ajan - oltuaan välillä amiraali Gyllenhjertan omistuksessa. Hakola oli kruunulle palautettuna jonkun aikaa Viitasaaren kappalaisen asuintalo v. 1683.

Konginkankaan talo mainitaan v. 1683. Kuningatar Kristiina lajoitti sen v. 1649 paroni Aadolf Tiesenhausenille yhdessä 35 muun talon kanssa.

Liimattala ja Laurila Pyyrinlahden talosta mainitaan v. 1575. Alatalo v. 1620 ja Kautto v. 1644. Kautosta tuli "Pyyrinlahden kievari" ja postipysäkki. Se isäntä oli nimismies jo 1600-luvulla. Kuningatar Kristiina lahjoitti Kauton v. 1650 översti Johan Ridterille yhdessä 58 muun talon kanssa. Muun muassa koko Äänekosken seutu kuului tähän lahjoitukseen.

Kongintaival tuli kirkonkylän kannaksen nimeksi viranomaisten ollessa ruotsia puhuvia. Venekyydillä kulkiessa kannaksen yli, veneet vedettiin ja silloin herrat tietysti hihkuivat ; "Kongille veneet". -Kongintaival tuli siten nimeksi, joka mainitaan esim. Saarijärven pitäjän perustamis-kirjassa.

Tämä Kongintaival oli sijaintinsa vuoksi hyvin tärkeä. Siksipä siitä ei myyty perinnöksi talollisille kaikkea maata, vaan jätettiin leveä "konki", joka sitten tarpeettomana lahjoitettiin "kirkonmaaksi" Konginkankaan seurakunnalle

Liimataisten suku on pysynyt jäykästi kotikonnuillaan ja säilyttänyt asiakirjoja, jotka valtion arkistossa herättävät vanhuudellaan ihmettelyä, kun niistä saa tietoja Keski-Suomen varsinaisen asutuksen alkua ajoilta.

Liimattalan talon vaiheista on säilynyt virallisia asiakirjoja vuodesta 1575 lähtien. Isäntä iivari Hannula luovutti valtionarkistoon mm. seuraavat ruotsinkieliset asiakirjat, saaden suomenkielisen jäljennöksen;

V. 1575 heinäk. 10 p:nä lainlukija Olavi Laurinp. antama päätös Pietari Liimataisen valituksesta Lassi Herrasta (Laurilan talo) vastaan tilusten rajoista.

V. 1620 käskynhaltija Boijen antama päätös tilusten rajoista Hannu Liimataisen ja Vilppu Kemppaisen (Alatalon) välillä.

V. 1644 tammik. 11 p:nä Hämeen läänin maaherran Arvid Hornin antama vahvistus rajapyykeille Markku Liimataisen ja Vilppu Kemppaisen (Alatalon) välillä.

Kalaveden rajasta Liimatainen ja Kautioinen myöskin riitelivät, kunnes Turun hovioikeus antoi asiassa päätöksensä v. 1656 ja myönsi rajan Rimpin rannasta Tervaniemeen.

Vilho Mäilä

Helena Simonaho